

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

PAZIŅOJUMS

Rīgā

2022. gada 11. novembrī

Nr. 37

Par 2022. gada 27. oktobra likumā “Grozījums Darba likumā” iekļauto regulējumu

Saeima 2022. gada 27. oktobrī pieņēma likumu “Grozījums Darba likumā” (turpmāk – Likums) (13. Saeimas likumprojekts Nr. 1614/Lp13). Lai arī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera un Latvijas Darba devēju konfederācija lūdza Likumu neizsludināt un atgriezt to Saeimai otrreizējai caurlūkošanai, savukārt Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība lūdza Likumu izsludināt, izšķīros Likumu izsludināt, un tas ir publicēts oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” (*sk. 2022. gada 27. oktobra likumu “Grozījums Darba likumā”*).

Vienlaikus vēlos izmantot iespēju un īpaši pievērst 14. Saeimas uzmanību Likuma turpmākai piemērošanai.

I

Likuma projekts tapis **parlamentārā likumdošanas procesā** – to iesnieguši 13. Saeimas deputāti Krišjānis Feldmans, Sandis Riekstiņš, Jānis

Butāns, Reinis Znotiņš un Evita Zālīte-Grosa (*sk. 13. Saeimas 2022. gada 15. septembra kārtējās sēdes stenogrammu*).

Šo Likuma projektu ir ierosinājusi pati Saeima, nevis kāds cits no Satversmes 65. pantā minētajiem likumprojektu iesniedzējiem. Īpaši pievēršama uzmanība, ka to nav rosinājis Ministru kabinets, kura kompetencē ar likumdevēja lēmumu Darba likuma 61. panta otrajā un trešajā daļā ir nodotas tiesības ar Ministru kabineta noteikumiem regulēt minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas kārtību, kā arī noteikt minimālās mēneša darba algas apmēru.

Atbilstoši Satversmes 65. pantam **pieciem Saeimas deputātiem** ir piešķirtas tiesības iesniegt apspriešanai Saeimā likumprojektus, un iesniegtie likumprojekti var tikt pieņemti kā likumi, ja tiem ir nepieciešamais atbalsts Saeimā (*sk. Satversmes 23. un 24. pantu*). Tā ir viena no **parlamenta autonomijas principa** izpausmēm, ka Saeimas deputāti kā tautas priekšstāvji paši var ierosināt kāda likumprojekta apspriešanu un paši par to arī izlemt, arī tajā gadījumā, ja attiecīgā jautājuma izlemšana ar speciālu paša likumdevēja pilnvarojumu nodota izlemšanai ar Ministru kabineta noteikumiem.

Likumdošanas procesā likumdevējam bija labi zināms Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības viedoklis par Likumā risināto jautājumu. Par Likuma virzību atbildīgajā Saeimas Sociālo un darba lietu komisijā šie viedokļi pirms otrā un trešā lasījuma ir saņemti, un Saeimai bija zināma sociālo partneru nostāja un ar Likuma pieņemšanu saistīto potenciālo ieguvumu un risku vērtējums.

Tā ir **paša 13. Saeimas vairākuma, kurš šādu likumu pieņēmis, politiska izšķiršanās par pieņemtā Likumu nepieciešamību un atbilstību visas sabiedrības kopējām interesēm.**

II

Lai arī Likuma virzība Saeimā notika strauji, tam Saeimā jau no paša sākuma ir bijis **stabila vairākuma** atbalsts. To ir atbalstījuši deputāti no visām 13. Saeimas frakcijām, tostarp arī tām frakcijām, kas veidoja parlamentāro vairākumu, nodrošinot Ministru kabineta piedāvātās politikas īstenošanu likumdošanas procesā.

Par likumprojekta pieņemšanu pirmajā lasījumā balsoja 62 Saeimas deputāti, bet pret bija 1 Saeimas deputāts, nevienam neatturoties. Par likumprojekta pieņemšanu otrajā lasījumā balsoja 57 Saeimas deputāti, pret bija 1 deputāts, atturējās 11 deputāti. Likuma pieņemšanu galīgajā – trešajā – lasījumā atbalstīja 77 Saeimas deputāti, nevienam nebalsojot pret, bet atturoties 1 Saeimas deputātam.

III

Likums paredz papildināt Darba likuma pārejas noteikumus ar 26. un 27. punktu, nosakot, ka Ministru kabinets šā likuma 61. panta otrajā daļā minētajos noteikumos nosaka to, ka minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros no 2023. gada 1. janvāra nav mazāka par 620 euro, savukārt no 2024. gada 1. janvāra nav mazāka par 700 euro.

Darba likuma 61. panta otrā daļa noteic, ka minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros, kā arī minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu nosaka Ministru kabinets.

Līdz ar to secināms, ka par minimālās mēneša darba algas normālā darba laika ietvaros noteikšanu 2023. un 2024. gadā Saeima ir devusi tiešu uzdevumu Ministru kabinetam, nepieļaujot atkāpes no dotā uzdevuma. Šāds risinājums pirmšķietami nav pretējs Satversmei. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Saeima ir tiesīga dot Ministru kabinetam saistošus uzdevumus, taču tie nedrīkst būt

pretrunā ar likumu (*sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu*). Šajā gadījumā uzdevums ir dots ar Saeimas apspriestu un pieņemtu Likumu, kas izpilda šo prasību.

Vienlaikus **Likums zināmā mērā izjauc tiesisko noteiktību un paredzamību procesam**, kādā tiek lemts par minimālās mēneša darba algas noteikšanu. Ar Likuma pieņemšanu Saeima ir iejaukusies Ministru kabinetam deleģētajā kompetencē un pati ar Likumu izlēmusi jautājumu, kas būtu lemjams ar Ministru kabineta noteikumiem Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā.

IV

No likumprojekta anotācijas secināms, ka tā autori nav veltījuši pienācīgu uzmanību jautājuma izpētei par ekonomiskās situācijas mainīgumu un nestabilitāti ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē kopumā.

Jaunie ģeopolitiskie apstākļi, potenciālā enerģētiskā krīze un resursu ierobežotā pieejamība atstāj būtisku iespaidu gan uz inflāciju, gan uz ekonomikas izaugsmes rādītājiem. Šie minētie apstākļi jau ir mainījušies kopš brīža, kad deputāti iesniedza Likuma projektu izskatīšanai Saeimā. Attiecīgi tie jau rada būtisku iespaidu uz valsts politiku, kas saistīta ar minimālās mēneša darba algas normālā darba laika ietvaros noteikšanu, un turpinās ietekmēt šo politiku arī nākamajos gados.

Šis Likums iezīmē aizgājušās 13. Saeimas darba stilu – **jēdzīgu un vajadzīgu jautājumu risināšanu sasteigt un ne vienmēr izmantojot iespēju rast līdzsvarotu un visām iesaistītajām pusēm pieņemamu kompromisu**. Lēmumi ir tikuši pieņemti, bet vienlaikus atstāts pamats to pārvērtēšanai vai pat pretēju lēmumu pieņemšanai, mainoties parlamentārajam vairākumam.

Nenoliedzami, ka **minimālās mēneša darba algas paaugstināšana ir vajadzīgs solis**, lai nodrošinātu Latvijas iedzīvotāju labklājību un izaugsmi. Lielākai prognozētībai nākotnē, ceļot minimālo mēneša darba algu, būtu vērts apsvērt starptautiski jau pieņemtu rādītāju izmantošanu.

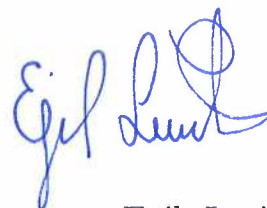
Tomēr ilgtermiņa riskus var radīt tas, ka šādu jautājumu politiski izlēmis pats likumdevējs ar Likumu, pārņemot tā noteikšanu no Ministru kabineta.

V

Ievērojot minēto, aicinu 14. Saeimu rūpīgi apsvērt, vai un kā būtu lietderīgi atgriezties pie šī jautājuma pārskatīšanas. Saeimai, tās Sociālo un darba lietu komisijai un nākamajai valdībai vajadzētu rūpīgi sekot Likuma izpildes iespējamībai 2023. gadā, ieklausoties sociālo partneru argumentos un tautsaimniecības ekspertu viedokļos, un atgriezties pie jautājuma par minimālās mēneša darba algas līmeni 2024. gadā. Ja populārs un pareizs lēmums nav ekonomiski izpildāms vai var radīt nopietnus riskus tautsaimniecības izaugsmei un sabiedrības kopējai labklājībai, likumdevējam ir pienākums meklēt citus, niansētākus un smalkākus problēmas risinājumus.

Tāpat likumdevējam vajadzētu respektēt paša piešķirtās tiesības Ministru kabinetam noteikt minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros, kā arī minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanas kārtību, kā to paredz Darba likuma 61. panta otrā daļa, un neiejaukties tajā ar atsevišķiem Likuma pārejas noteikumiem.

Valsts prezidents

Egils Levits